

**Een archeologisch inventariserend
veldonderzoek (IVO) door middel van een
bureauonderzoek en boringen aan de
Kerkhoflaan te Eelde, gemeente Tynaarlo
(Dr.)**

H. Buitenhuis

ARC-Rapporten 2003-28

Groningen
2003
ISSN 1574-6887

1 Inleiding

1.1 Objectgegevens

ARC-Projectcode	2003/119
Provincie	Drenthe
Gemeente	Tynaarlo
Plaats	Eelde
Toponiem	Kerkhofweg
Kaartblad	12H
Coördinaten	233.800/572.700
Type bodem	Braakliggend bouwterrein
Geomorfologie	Fluvioperiglaciale zandgrond

1.2 Aanleiding en doel van het onderzoek

In opdracht van de firma Geveke Bouw bv is door Archaeological Research & Consultancy (ARC bv) op 17 juni 2003 een archeologisch inventariserend veldonderzoek (IVO) verricht op een terrein aan de Kerkhoflaan te Eelde. De uitvoerenden waren dr. H. Buitenhuis & mw. drs. H. Halıcı. Op het terrein zullen in de nabije toekomst zes woningen verrijzen, waardoor de ondergrond tot een diepte van ten minste 1 meter beneden maaiveld zal worden verstoord. Het doel van het onderzoek is:

- 1 Het vaststellen van de bodemopbouw en de beoordeling daarvan omtrent de mogelijke aanwezigheid van archeologisch waardevolle resten;
- 2 Het vastleggen van eventueel aanwezige archeologische sporen;
- 3 Een aanbeveling te doen omtrent eventueel verder archeologisch onderzoek.

1.3 Ligging van het onderzoeksgebied

Het onderzoeksterrein is gelegen aan de Kerkhoflaan in Eelde (afb. 1 en 2). In het recente verleden hebben hier opstallen gestaan (kringloopwinkel en opslagruimte van de brandweer), die tijdens het onderzoek al waren geruimd. Volgens S. Greving van Geveke Bouw bv zijn hierbij slechts lichte funderingen geruimd. Het terrein wordt nog gedeeltelijk gebruikt als opslag van nog af te voeren grond, en bestaat verder uit een aantal bomen, moestuinen en braakland. De begroeiing was vrij hoog hetgeen de zichtbaarheid van vondsten aan het oppervlak sterk beperkte.

1.4 Werkwijze

Om de doelstelling te kunnen verwezenlijken zijn op het onderzoeksterrein in totaal zeven boringen gezet ten behoeve van de archeologie. Deze boringen zijn verspreid over het terrein gezet om een juiste, algehele, indruk van de bodemopbouw te kunnen krijgen (afb. 3).

De boorkernen zijn zorgvuldig uitgelegd, waarbij de opeenvolgende bodemlagen precies konden worden beschreven en opgemeten. Vervolgens is de bodemopbouw per boring beschreven (zie bijlagen 1 en 2) en is er gelet op de aanwezigheid

Afbeelding 1 De ligging van het onderzoeksgebied.

van archeologische indicatoren, zoals aardewerkfragmenten, houtskool, fosfaatvlekken, vuursteen, natuursteen, verbrand leem en bot.

Voor het boren is gebruik gemaakt van een verlengbare edelmanboor met een diameter van 10 cm. Naast het boren is, voor zover mogelijk, een oppervlaktekartering uitgevoerd, bestaande uit het aflopen van het gehele terrein en het inspecteren van ontsluitingen. De vondstzichtbaarheid was beperkt.

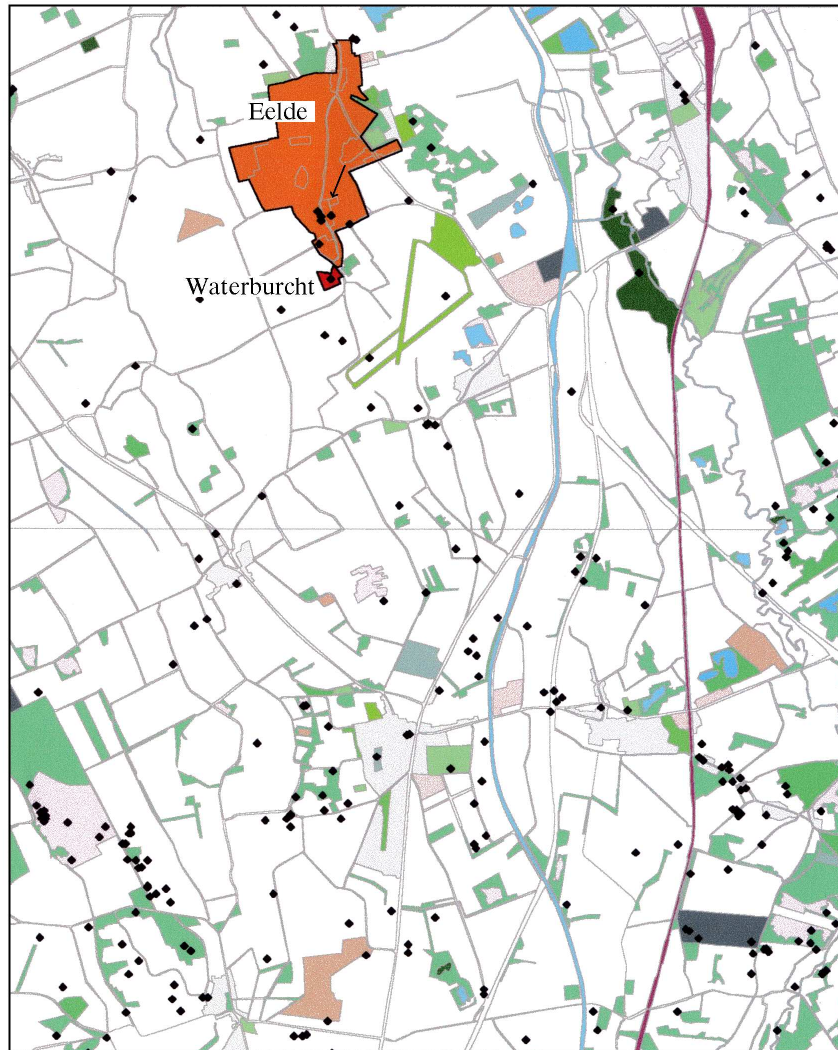
2 Resultaten

2.1 Bureauonderzoek en geoarcheologische context

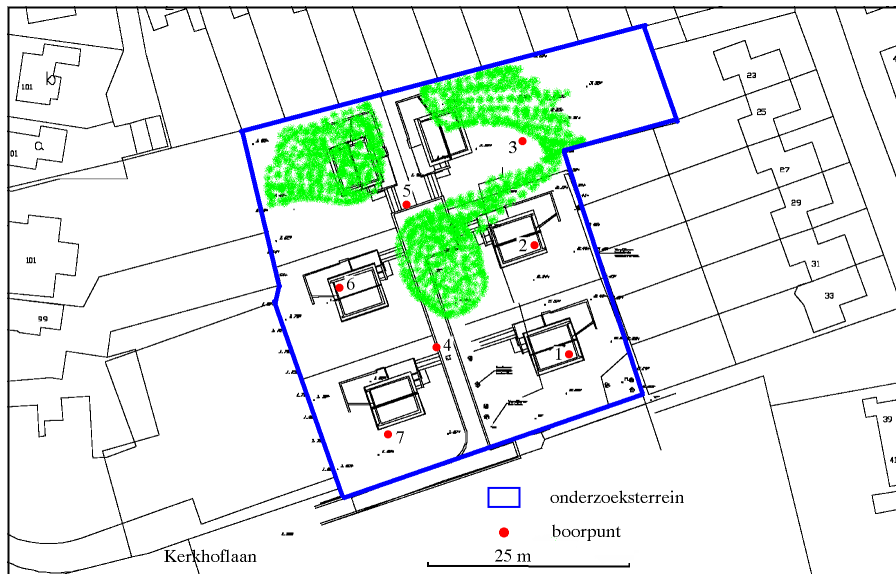
Het onderzoeksterrein ligt binnen het de oude dorpskern van Eelde, hetgeen een hoge verwachtingswaarde heeft (zie afb. 2). De archeologische verwachting van het gebied in de omgeving is volgens de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW 2e generatie) middelhoog tot hoog. Het onderzoeksterrein is volgens de Geologische kaart Nederland (schaal 1:50.000) gelegen op pleistocene dekzandafzettingen.

De plaats Eelde is ontstaan in de Late Middeleeuwen. Op de kaart van Krayenhoff (Versfelt & Schroor 2001) is duidelijk te zien, dat omstreeks het jaar 1800 het dorp bestaat uit twee parallel lopende straten, die nu de Hoofdweg en Hooiweg zijn, met aanliggende bebouwing. Op de kaart van Kuyper (1870) is aan deze situatie weinig veranderd. Het terrein ligt naast het huidige kerkhof, maar lijkt vanaf de Middeleeuwen vrij van bebouwing te zijn geweest. Er zijn vijf meldingen in Archis, het archeologisch informatiesysteem voor Nederland. Deze bevinden zich in de directe omgeving van het onderzoeksterrein (zie de zwarte punten op afb. 2). Deze meldingen betreffen:

- 1 waarnemingsnr. 29720, ROBNr. 12BN-24: opgraving bij de Nederlands Hervormde kerk in 1972 door H. Halbertsma. Er is laatmiddeleeuws materiaal gevonden;

Afbeelding 2 Archeologische monumenten kaart van het gebied om Eelde (bron: Archis). De oude dorpskern (in oranje) heeft een hoge verwachtingswaarde en het terrein van de Waterburcht (in rood) een zeer hoge verwachtingswaarde. Het onderzoeksterrein is gelegen bij de punt van de pijl (zie afb. 3).

Afbeelding 3 Ligging van de boorpunten (in rood) op de kadastrale kaart. Het groene gebied is opslag van nog af te voeren grond. Kaart: H. Buitenhuis.

- 2 waarnemingsnr. 34049, ROBNr. 12BN-24: opgraving in de buurt van de Nederlands Hervormde kerk in 1935 door A.E. van Giffen, kerkhof. Er zijn resten van laatmiddeleeuwse steenfunderingen, een fragment van een sarcofaag en een grafsteen, een gouden ooring/hanger en een munt gevonden;
- 3 waarnemingsnr. 29720, ROBNr. 12BN-24: voormalig 'Huis te Eelde';
- 4 waarnemingsnr. 29720, ROBNr. 12BN-24: vier urnen uit de Bronstijd of IJzertijd, gevonden in het centrum/brink van Eelde (Kooi 1979);
- 5 waarnemingsnr. 29720, ROBNr. 12BN-24: opgraving bij Nysinghuis, Nieuwe Tijd.

Iets ten zuiden van het terrein ligt de Waterburcht van Eelde.

2.2 Bodemopbouw

De bodemopbouw bestaat uit fijn zand. Tot een diepte van 85–120 cm beneden maaiveld bestaat de bodem uit fijn zand met zeer veel ijzer, met weinig klein grind en grote kiezels. In enkele boringen zijn iets kleiiger laagjes in het zand gevonden. Op dit zand ligt een pakket fijn zand. Het is vrij scherp gescheiden van het onderliggende ijzerrijke zand, en bevatte ook een weinig grind en kiezels. Dit zand is in de bovenste 40 cm matig humusrijk en daaronder humusarm. Tot een diepte van 100 cm beneden maaiveld zijn hier in fragmenten van baksteen en zelfs asfalt aangetroffen (zie ook bijlagen 1 en 2).

2.3 Vondsten

Er zijn in de boorkernen geen archeologische indicatoren gevonden. Aan het oppervlak ligt wel veel materiaal, alles daterend uit de Nieuwe Tijd. Veel van dit

materiaal zal tijdens de sloop hier terecht zijn gekomen, en geeft daarom weinig aanwijzing omtrent mogelijk aanwezige, onverstoorde, archeologische resten.

3 Conclusie

Het onderzochte terrein bestaat uit een onverstoorde fluvioperiglaciale zandafzetting tot een diepte van 100 cm beneden maaiveld, waarop een verder pakket van fijn zand is afgezet. Dit bovenste pakket bestaat uit iets humeus fijn zand met grind en kiezel, waarin ook baksteenfragmenten en recent asfalt tot op een diepte van 100 cm beneden maaiveld zijn gevonden. De toplaag van 40 cm is iets humeuzer, met relatief veel puin, en bevat soms zand dat als opgebracht kan worden gekenmerkt. De conclusie is dan ook dat de bovenste 40 cm als gevolg van de recente sloop van opstallen sterk is verstoord. Daaronder bevindt zich een homogene laag van 60 cm die ook nog recent materiaal bevat. Deze laag kan worden gekenmerkt, ook gezien de geschiedenis, als akker-/weidegrond, die regelmatig is bewerkt. De vrij scherpe overgang naar het onverstoorde, ijzerrijke zand op een diepte van ongeveer 100 cm beneden maaiveld geeft aan, dat een eventueel aanwezige vroegere archeologische sporenlaag in de bovenste meter van de bodem is opgenomen en niet meer intact is. Er zijn ook geen vondsten aangetroffen die wijzen op een oudere, intacte vondstlaag.

4 Aanbeveling

De conclusie geeft aan dat de bovenste meter van de bodem volledig is verstoord en dat er ook geen overblijfselen van een pleistocene bodem meer aanwezig zijn. Daardoor is de kans op dit terrein nog een intacte archeologische vindplaats aan te treffen minimaal. Gezien het gegeven dat bij de toekomstige bouwactiviteiten de ondergrond naar verwachting niet dieper dan tot ongeveer één meter zal worden verstoord, wordt aanbevolen het terrein vrij te geven voor verder activiteiten. Wel blijft het mogelijk dat er losse vondsten, zoals aardewerk, vuursteen, metaal en dergelijke in de bovenste meter worden gevonden. In die situatie is het, conform de wet, verplicht dit te melden aan het bevoegd gezag.

Literatuur

- Kooi, P.B., 1979. *Pre-Roman Urnfields in the North of the Netherlands*. Rijksuniversiteit Groningen (diss.).
- Kuyper, J., 1870. *Gemeente Atlas van Nederland 1865-1870. Uitgave Hugo Suringar*. Leeuwarden.
- Versfelt, H.J. & M. Schroor, 2001. *De Franse kaarten van Drenthe en de noordelijke kust*. Groningen.

Bijlage 1 Boorstaten

boring	diepte (cm.)	lithologie	grens	kleur	opmerkingen
1	40	zand, matig humeus	diffuus	donkerbruin	weinig grind
	85	zand, zwak humeus	geleidelijk	bruin	
	120	zand	diffuus	bruingeel	weinig grind, zeer sterk ijzerrijk
	210	zand		lichtbruingeel	weinig grind, zwak ijzerrijk
2	40	zand, matig humeus	diffuus	donkerbruin	
	100	zand, zwak humeus	scherp	bruin	weinig grind, baksteen en asfalt op 95 cm
	170	zand		bruingeel	weinig grind, zeer sterk ijzerrijk, kiezels
3	30	zand	geleidelijk	lichtbruingrijs	puin, opgebrachte grond
	65	zand, zwak humeus	geleidelijk	bruin	iets puin
	105	zand, zwak humeus	geleidelijk	bruingeel	kiezels onder andere van graniet, matig ijzerrijk
	120	zand	scherp	lichtbruingrijs	zwak ijzerrijk
	165	zand	geleidelijk	lichtbruinoranje	zeer sterk ijzerrijk, kiezels
4	205	zand, zwak siltig			zwak ijzerrijk, kiezels, concreties
	40	zand, matig humeus	geleidelijk	donkerbruin	veel puin, gemengd met grijs zand, matig grind
	85	zand, zwak humeus	scherp	bruin	puin, onder andere baksteen, weinig grind
	110	zand	scherp	bruingeel	zeer sterk ijzerrijk, weinig grind
	135	zand	geleidelijk	lichtgeel	weinig grind
5	200	zand		lichtbruin	sterk ijzerrijk, grote kiezels, weinig grind
	25	zand	scherp	witgrijs	
	70	zand, matig humeus	geleidelijk	donkerbruin	
	110	zand, zwak humeus	geleidelijk	geelbruin	sterk ijzerrijk
	180	zand	scherp	oranjegeel	zeer sterk ijzerrijk, veel grote kiezels, concreties
6	205	zand		lichtgrijsbruin	matig ijzerrijk, grondwater op 200 cm
	40	zand	scherp	bruingrijs	
	85	zand	scherp	witgrijs	grote kiezels
	125	zand, zwak humeus	geleidelijk	donkerbruin	
7	175	zand, zwak siltig		oranjebruin	zeer sterk ijzerrijk, weinig grind
	10	zand	geleidelijk	grijs	puinresten, kiezels, weinig grind
	55	zand	geleidelijk	lichtgeelbruin	weinig grind, zwak ijzerrijk, kiezels
	75	zand, zwak humeus	geleidelijk	geelbruin	weinig grind, zwak ijzerrijk, kiezels
	150	zand	geleidelijk	oranjebruin	weinig grind, zeer sterk ijzerrijk
7	180	zand, zwak siltig	geleidelijk	oranjebruin	weinig grind, zeer sterk ijzerrijk, klei in banjes van ca. 10 cm
	210	zand, zwak siltig		oranjegrijs	weinig grind, zeer sterk ijzerrijk, gevlekt

Bijlage 2 Boorraaien

Tekeningen: H. Buitenhuis.

